

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра соціології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан історичного факультету

Шуст Р.М. _____
“ _____ ” _____ 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 2.04 СІМЕЙНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”

(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність 054 - Соціологія

Історичний факультет

Львів – 2018 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Сімейна конфліктологія» для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 05 – соціальні та поведінкові науки, спеціальністю 054 – соціологія, 2018 року – 12 с.

Розробник: Кудринська А.І., доцент кафедри соціології, к.с.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціології

Протокол від 30 серпня 2018 р. № 1.

Завідувач кафедри соціології

_____ д. с. н., проф. Пачковський Ю. Ф.

30 серпня 2018 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету

Протокол від 5 вересня 2018 року № 1

5 вересня 2018 року Голова Ради: проф. Шуст Р.М. (_____)
(підпис)

©Кудринська А.І., 2018 р.

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 05 – соціальні та поведінкові науки	Вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 054 – Соціологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: презентація		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		5-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 самостійної роботи студента – 3,6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		16 год.	– год.
		Практичні, семінарські	
		16 – год.	– год.
		Лабораторні	
		– год.	год.
		Самостійна робота	
		58 год.	– год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 2: 3,6

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: ознайомлення студентів із сімейною конфліктологією як практичною дисципліною про різні аспекти соціальної взаємодії на рівні сім'ї; формування базових засад етики сімейного життя; розвиток у студентів здатності по науковому аналізувати конфліктні ситуації, що виникають у колі сім'ї, виявляючи дійсні чинники їх загострення; формування вміння знаходити конструктивні способи розв'язання та профілактики конфліктів у площині сімейних взаємовідносин.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити студентів із понятійно-категоріальним апаратом дисципліни "Сімейна конфліктологія", охарактеризувати її предметне поле;
- сформувані базові уявлення про сімейні взаємовідносини, морально-етичні засади сімейних стосунків;
- розглянути особливості становлення та стабілізації сімейно-шлюбних стосунків;
- розкрити специфіку емоційних і функціональних взаємовідносин членів сім'ї;
- сприяти формуванню у студентів моральних якостей, необхідних для оптимального функціонування сім'ї;
- висвітлити природу та теорії конфлікту;
- з'ясувати сутність сімейних конфліктів, їх причини та особливості;
- проаналізувати причини розпаду сім'ї, розглянути проблематику розлучень і повторних шлюбів;
- сформувані навикі розв'язання проблемних ситуацій у середовищі сім'ї.

Вимоги до знань та вмінь. Студент повинен:

знати: основні теоретичні підходи і понятійний апарат сімейної конфліктології; проблеми і кризи основних етапів життєдіяльності сім'ї; специфіку стосунків, які виникають на мікросоціальному рівні функціонування сім'ї; сутність сімейних конфліктів, причини їх виникнення; особливості міжособистісних конфліктів у сімейному колі; різновиди психічних впливів у конфлікті; альтернативні підходи до вирішення конфліктів; психологічні умови попередження та розв'язання конфліктів;

вміти: аналізувати та оцінювати різні аспекти подружнього життя; використовувати технології ефективного спілкування та раціональної поведінки; виявляти механізм та причини сімейних конфліктів; використовувати отримані

знання для попередження та врегулювання конфліктів у сім'ї; знаходити способи та прийоми конструктивного розв'язання сімейних конфліктів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предметне поле сімейної конфліктології

Тема 1. Вступ у сімейну конфліктологію

Сім'я як форма спілкування. Практичний і теоретичний інтелект сім'ї та його вплив на життєдіяльність сім'ї. Теоретичні засади та закономірності виникнення, ескалації та розв'язання міжособистісних конфліктів у середовищі сім'ї. Природа конфліктів у сім'ї. Суб'єктивне осмислення сімейного життя як значимий чинник траєкторії руху людини в сімейному життєвому просторі. Проблема нерівності соціального походження і майнового стану нареченого і нареченої, рівноправність особистісних стосунків. Сутність побутового взаємопізнання. Типологія родин за критерієм частоти, глибини і гостроти конфліктів.

Тема 2. Конфлікт як соціальний феномен

Природа і сутність конфлікту. Основні аспекти та визначальні ознаки конфлікту. Структура конфлікту, його об'єктивні та суб'єктивні складові. Учасники конфлікту. Ранг опонента. Ступінь участі у конфлікті. Причини конфлікту, їх об'єктивний і суб'єктивний характер. Структурні елементи конфлікту. Основна ланка конфлікту. Ранг опонента. Ступінь участі у конфлікті. Конструктивні (інформаційно-пізнавальна, інтеграційна, адаптаційна) та деструктивні функції конфліктів. Характерні особливості сімейних конфліктів.

Тема 3. Різновиди сімейних конфліктів

Основні критерії класифікації конфліктів. Міжоособистісний або діадний конфлікт як найбільш поширений тип конфлікту, особливості його перебігу. Сімейні конфлікти як різновид міжособистісних конфліктів: теоретичні засади та психологічні причин виникнення. Конфлікти у подружній парі як результат розбіжності між очікуваннями одного з членів подружньої пари стосовно іншого. Внутрішньоособистісний конфлікт як одна із причин подружніх конфліктів: передумови виникнення, особливості, позитивні та негативні наслідки. Мотиваційні та рольові конфлікти. Батьки та діти: конфліктність взаємин. Основні типи конфліктів підлітків із батьками (конфлікт нестійкості батьківського ставлення – постійна зміна критеріїв оцінки дитини; конфлікт гіперопіки; конфлікт неповаги прав на самостійність – тотальність вказівок і контролю; конфлікт батьківського авторитету прагнення домогтися свого у конфлікті за будь-яку ціну). Конфлікт між поколіннями як протистояння різних систем цінностей.

Тема 4. Динаміка конфлікту та конфліктна взаємодія

Динаміка розвитку конфлікту та його гострота. Поняття про конфліктогени. Життєвий цикл конфлікту, основні фази (латентна, демонстративна, агресивна та батальна). Умови перебігу конфлікту. Основні детермінанти завершення конфлікту: припинення конфліктної взаємодії; зменшення розпалу негативних емоцій; вибір адекватної стратегії поведінки. Ціна конфлікту та ціна виходу з конфлікту. Рівень конфліктності особистості як чинник виникнення конфліктів. Типи конфліктних особистостей (демонстративні, ригідні, некеровані, педантичні, раціоналісти, безвольні). Поняття шлюбного клірингу. Стратегії і тактики взаємодії в конфліктній ситуації. Моделі розвитку міжособової конфліктної ситуації. Різновиди психічних впливів у конфлікті. Види психологічного протистояння впливу. Соціальна напруженість як передумова конфлікту, її вплив на поведінку.

Змістовий модуль 2. Конфліктний потенціал сучасної сім'ї

Тема 5. Задоволеність шлюбом і подружжя сумісність.

Стабільність шлюбу та задоволеність шлюбом: особливості тлумачення. Основні детермінанти задоволеності шлюбом. Збереження сімейної цілісності. Сумісність потреб подружжя. Успішність шлюбу (характер і ступінь реалізації соціальних та індивідуальних функцій; ступінь задоволеності подружжя відносинами між ними і між іншими членами сім'ї; ступінь і характер впливу сім'ї на розвиток особистості кожного із дорослих членів; ступінь стабільності шлюбу – суб'єктивна оцінка ймовірності розлучення). Стреси у сімейному середовищі: соціально-психологічні чинники виникнення. Соціально-психологічний клімат як інтегративна характеристика задоволеності основними аспектами життєдіяльності сім'ї. Основні підходи до трактування подружньої сумісності. Феномен пробачення в подружніх взаємовідносинах. Любов як основа подружніх взаємин.

Тема 6. Ревнощі та подружні зради. Проблематика розлучень

Ревнощі та зради як феномени подружнього життя. Прояви ревнощів та підходи до трактування. Типи ревнощів за Т. Заславською і Н. Грішиною. Уявлення про позашлюбні зв'язки. Різноманітність поглядів на подружні зради. Причини та мотиви подружніх зрад. Задоволеність шлюбом та подружні зради: діалектика взаємозв'язку. Кореляція подружніх зрад із віком та статевою приналежністю особистості. Розлучення як наслідок дезорганізації подружнього життя і хронічних конфліктів. Основні мотиви розлучень. Ймовірність розлучень у різні періоди подружнього життя. Життєвий процес після розлучення, типи взаємовідносин подружжя. Наслідки розлучень. Проблематика повторних шлюбів.

Тема 7. Шляхи аналізу та подолання конфліктів у площині сім'ї

Основні підходи до попередження конфліктів. Детермінанти безконфліктної поведінки. Взаєморозуміння як передумова попередження конфліктів. Основні компоненти взаєморозуміння і згоди. Ставлення до партнера, статеві особливості та особистісні якості як індивідуально-психологічні фактори взаєморозуміння. Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки у конфлікті. Суб'єктивна умова запобігання конфлікту. Поняття асертивної поведінки. Умови та правила розв'язання конфлікту. Моделі поведінки в конфліктній ситуації (конструктивна, деструктивна, конформістська). Типові помилки учасників конфліктної взаємодії.

Тема 8. Культура міжособистісних стосунків у сім'ї

Морально-етичні концепції сімейних стосунків. Усвідомлення обов'язків перед сім'єю як важливий критерій культури сімейних стосунків. Сутність культури почуття. Поняття моральної інтуїції. Світський етикет у культурі міжособистісних стосунків у сім'ї.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Всього годин	У тому числі			
Л		Сем	Інд.	СР	
2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Предметне поле сімейної конфліктології					
Тема 1. Вступ у сімейну конфліктологію	9	2	2		5
Тема 2. Конфлікт як соціальний феномен	10	2	2		6
Тема 3. Різновиди сімейних конфліктів	12	2	2		8
Тема 4. Динаміка конфлікту та конфліктна взаємодія	11	2	2		7
Разом за змістовним модулем 1	42	8	8		26
Змістовий модуль 2. Конфліктний потенціал сучасної сім'ї					
Тема 5. Задоволеність шлюбом і подружнтя сумісність	12	2	2		8
Тема 6. Ревнощі та подружні зради. Проблематика розлучень	12	2	2		8
Тема 7. Шляхи аналізу та подолання конфліктів у площині сім'ї	12	2	2		8
Тема 8. Культура міжособистісних стосунків у сім'ї	12	2	2		8
Разом за змістовним модулем 2	48	8	8		32
Усього годин	90	16	16		58

5. Теми семінарських занять

№ теми	Назва теми/змістового модулю	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Предметне поле сімейної конфліктології		
Тема 1.	Проблематика сімейної конфліктології	2
Тема 2.	Конфлікт як соціальний феномен. Соціальні та психологічні причини конфліктів у сім'ї	2
Тема 3.	Конфлікти у сімейній площині: різновиди та особливості	2
Тема 4.	Динаміка конфлікту та емоційна природа конфліктної взаємодії	
Змістовний модуль 2. Конфліктний потенціал сучасної сім'ї		
Тема 5.	Успішність шлюбу: основні детермінанти	2
Тема 6.	Проблематика розлучень та повторних шлюбів	2
Тема 7.	Технології подолання конфліктів у сім'ї	2
Тема 8.	Етичні норми спілкування у сімейному середовищі	2
Всього:		16

6. Теми практичних занять (немає)

7. Теми лабораторних занять (немає)

8. Самостійна робота

№ теми	Назва теми	Кількість годин
Тема 1.	Вступ у сімейну конфліктологію	5
Тема 2.	Конфлікт як соціальний феномен	6
Тема 3.	Різновиди сімейних конфліктів	8
Тема 4.	Динаміка конфлікту та конфліктна взаємодія	7
Тема 5.	Задоволеність шлюбом і подружня сумісність	8
Тема 6.	Ревнощі та подружні зради. Проблематика розлучень	8
Тема 7.	Шляхи аналізу та подолання конфліктів у площині сім'ї	8
Тема 8.	Культура міжособистісних стосунків у сім'ї	8
	Разом	58

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота є додатковим чинником активізації роботи студентів упродовж семестру і має на меті формування в структурі їхньої аналітичної діяльності, навичок працювати зі спеціальною літературою, орієнтує їх на критичне осмислення інформації та ґрунтовніше засвоєння здобутих теоретичних знань і практичних проблем даної навчальної дисципліни.

Виконання індивідуального завдання студентом передбачає підготовку PowerPoint презентації за заздалегідь запропонованою тематикою та її представлення на семінарському занятті. Даний вид роботи скерований на формування у студентів уміння селекціонувати необхідну інформацію та застосовувати її до висвітлення обраної проблеми з формулюванням відповідних практичних висновків. Критеріями оцінювання слугують: повнота, структурованість та відповідність матеріалу анонсованій темі, формулювання власної позиції та її аргументація.

10. Методи навчання

Лекції: Передбачають систематичний і послідовний виклад навчального матеріалу, а також інтерактивні форми участі студентів в обговоренні дискусійних питань.

Семінарські заняття: Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи: участь у дискусіях, обговореннях питань, що виносяться на семінарське заняття; представлення індивідуального завдання (PowerPoint презентації за заздалегідь запропонованою тематикою); доповнення чи опонування виступу колеги, що передбачає висвітлення нового матеріалу, аргументацію його значимості або критичний аналіз попереднього виступу, висунення власної точки зору та її обґрунтування. Структурованість та інформативність представленого студентом матеріалу слугують невід'ємними детермінантами при оцінюванні знань.

11. Методи контролю

До методів поточного контролю засвоєння знань студентами упродовж семестру належать:

- усні відповіді студентів, участь у дискусіях та обговореннях, критичний аналіз наукових праць;
- усна презентація як різновид індивідуального науково-дослідного завдання;
- письмові контрольні роботи за матеріалами кожного змістовного модуля .

Сумарно всі види поточного контролю впродовж семестру дають максимально 100 балів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

№	Форма участі студента у навчальних заняттях	Максимальна кількість балів
1.	Модульна контрольна робота (двічі в семестр)	15 * 2 = 30 балів
2.	Презентація однієї з запропонованих у переліку тем	10 балів
3.	Опрацювання та критичний аналіз праці Корнеліус Х. та Фейр Ш. «Виграти може кожен»	10 балів
3.	Участь у дискусіях та обговореннях, рецензування наукових статей	50 балів
РАЗОМ упродовж семестру		100 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	За національною шкалою	
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
81-89	B	Добре	
71-80	C		
61-70	D	Задовільно	
51-60	E		
	*	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання

* Кількість балів для оцінок «незадовільно» визначається Вченими радами факультетів або кафедрами, які забезпечують викладання відповідних дисциплін.

13. Методичне забезпечення

1. Соціологія: робочі програми для підготовки бакалаврів: навч.-метод. посіб. (частина 1): [для студ. вищ. навч. закл.] / [Н.В.Коваліско, О.Т. Бень, Т.С.Бурейчак та ін]. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 19–59.

14. Рекомендована література

Базова:

1. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; Наук. ред. О. Іваненко. – К. : Основи, 1999. – 726 с.
2. Голод С.И. Личная жизнь: любовь и отношения полов. – М.: Наука, 1990. – 65 с.
3. Гришина Н.В. Давайте договоримся. – СПб: Питер, 2004. – 378 с.

4. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта // Социологические исследования, 1994. – № 5. – С. 142–147.
5. Диксон Ч. Конфликт: семь шагов к миру. – СПб: Питер, 2004. – 277 с.
6. Закирова В.М. Развод и насилие в семье – феномены семейного неблагополучия // Социологические исследования. – 2002. – № 12. – С. 131–133.
7. Конфлікти у сумісній діяльності / Г. В. Ложкін, С. В. Сьомін, Т. В.Петровська та ін. – К.: Сфера, 1997. – 95 с.
8. Левкович В.П., Зуськова О.Э. Социально-психологический подход к изучению супружеских конфликтов // Психология конфликта / Сост. и ред. Гришина Н.В. - СПб.: Питер, 2001.
9. Психологія сімейних взаємин: навч. Посіб. / [М.С.Корольчук, П.П.Криворучко, В.І.Осьодло та ін.]; за заг. ред.. М.С.Ковальчука. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 296 с.
10. Супружеская жизнь: гармония и конфликты /Г.Т. Богданов, Л.А. Богданович, А.М. Полеев и др.- М.: Профиздат, 1990.- 173 с.
11. Сысенко В.А. Разводы: динамика: мотивы, последствия // Социологические исследования. – 1992. – № 2.
12. Сысенко В.А. Устойчивость брака: Проблемы, факторы, условия. – М.: Мысль, 1990. – 198 с.
13. Херсонский Б.Г., Дворняк С.В. Психология и психопрофилактика семейных конфликтов. — К., 1991. — 171 с.
14. Хофас Ж., Сова Д. Повторный брак: дети и родители. – СПб.: Питер. – 1996. – 173 с.
15. Шнейдер. Психология семейных отношений. М., 2000. – 370 с.
16. Шуман С.Г., Шуман В.П. Семейные конфликты. Причины, пути их устранения. - Брест, 1994. – 97 с..
17. Яблонська Т.М. Актуальні проблеми досліджень сучасної сім'ї в Україні // Український соціум. – 2004. – № 2 (4). – С. 80–84.

Допоміжна:

1. Горлач М.Г. Гендерный аспект семейно-ролевого диссонанса // Социологические исследования. – 2002. – № 1. – С. 135–136.
2. Дементьева И.Ф. Развод и дети. – М.: Гос. НИИ семьи и воспитания, 2000. – 48 с.
3. Елизаров А.Н. К проблеме поиска основного интегрирующего фактора семьи // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. - 1996. - №1. - С. 42 - 49.
4. Липовская Н.А. Анализ причин бракоразводных процессов (результаты социологического исследования) // Вісник ХДУ «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – № 393'97. – С. 247–249.

5. Медіна Т.В. Проблема засвоєння соціальних ролей на етапі становлення молодого сім'ї // Грані. – 2000. – № 2(10). – С. 117–121.
6. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення / За ред. проф. А.Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2003. – 184 с.
7. Оксаненко Н.В. Сімейне спілкування як фактор соціалізації особистості // Вісник Дніпропетр. ун-ту. – Сер.: Соціологія. Філософія. Політологія. – 2001. – Вип. 7. – С. 47–50.
8. Седельников С.С. Позиции супругов и типологические особенности реакции на развод // Социологические исследования. – 1992. – № 2. – С. 38–46.
9. Синельников А.Б. Социально-одобряемые причины развода // Социологические исследования. – 1992. – № 2. – С. 27–38.
10. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. — / К.: ТОВ «Основа-Принт», 2009. — 248 с.
11. Скиннер Р., Клииз Д. Семья и как в ней уцелеть / Пер. с англ. Н.Падалко – М., 1995. – 272 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Журнал “Соціологія: теорія, методи, маркетинг”. – Режим доступу: i-soc.com.ua/journal/index.php
2. Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского, Киев . – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
3. Електронна бібліотека Інститут соціології НАН України. – Режим доступу: http://www.i-soc.kiev.ua/institute/el_library.php
4. Журнал “Социологические исследования” (СоцИс). – Режим доступу: socis@isras.ru